

Burchardos, Goffridos, Joannes, Hugones et alios : sed nunquam neque nobiliores, neque armorum aut pietatis gloria illustriores, quam Borbonios : ut tanto scilicet cæteris laudibus præcellerent, quanto regii prærogativa sanguinis anteibant. Unde non sine divino quodam consilio factum videtur, ut Vindocinensis honor, regie quondam hæreditatis portio, cum dominos antea sæpe mutasset, ac per singula fere comitum suorum capita familias alternasset, in hac tandem ut tibi honorifica et fortunata regali stirpe conquirit : cum ab Joanne Borbonio Marchiæ comite, qui abavi tui abavus fuit, per quem comitum Vindocinensium familia in Borboniam inserta est, ad Henricum usque IV, patrem tuum, regum fortissimum et clementissimum, Borboniorum Vindocini principum stemma recta et nusquam interrupta serie decurrat : quos omnes aut summi in Gallia gesti magistratus, administratæque provinciæ, aut triumphales devictis hostibus adorent, aut par a denique vel externa vel avita regna nobilitarunt. Ex quo quidem præsaga jam mente sentiunt Vindocinenses tui, quo te majorum tuorum decora vocent : quid sibi ex paterno de te judicio spondere debeant ; quid posteris tuis Vindocini futuris ducibus : quibus ut novam familiam ducis, novum etiam, quod eximia hæc indoles tua pollicetur, ad immortalæ nominis famam iter ostendes. Goffridus vero noster, si ad vitam rediret, quantopere sibi operibusque suis te potissimum duce lucem redditam gratularetur ? aut cujus illa auspiciis in publicum exire mallet, quam tuis, in cujus ipse tutela et patrocinio, si viveret, versaretur ? Sed tibi præterea debentur. Nam si fundi dominum fructus sequuntur, quis non intelligat, quod in Vindocinensi olim agro satum, natumque sit, tibi uni deberi, ad quem integra Vindocini possessio pleno ac solido jure transfusa est ? Hoc ergo majore jam fiducia, quo justiore obsequio, ad te cum proæneta suo nunc venit : rogantque pariter ; ipse, ut hunc ejus ingenii setum ipsius vice soveas, et quod jurati olim comites Vindocinenses monasterio suo præsidium sponderunt, id ratum ac perpetuum esse velis ; ego, ut tenue hoc specimen officii, ad deditissimi animi auctoramentum placidus excipias ; familiamque ordinis nostri universam, paterni hæres exempli, quam ipsum vides, benignitate, clementiæque læuere.

Illustrissimæ A. T.

Deditissimus,

Jacobus Sirmondus, Societatis Jesu.

LECTORI.

Goffridi abbatis, quod jure mireris, neque apud A tur. Epistolas ab opusculis et sermonibus sejunctum illorum temporum historicos, neque apud eos qui nostra vel avorum memoria illustrium scriptorum indices texerunt, ulla usquam est mentio. Huic nos silentio ut aliqua ex parte mederemur, vitæ brevium ex ejus ipsius epistolis collegimus : tum aliquot deinceps ejusdem ævi de illo testimonia, iudicio etiam Francisci Torrensis nostri elogio ; cujus diligentia πολιτογράφου Goffridi Opera, quæ cæteris fugisse videbantur, minime latuerunt. In editione porro adornanda binis exemplaribus antiquæ et probæ utroque notæ usi sumus. Nam præter Cenomannicum, quod e S. Petri de Cultura cœnobio nacti jam eramus, alterum nobis e monasterio suo suppeditavit proluxa et singularis D. Michaelis Subleti abbatis Vindocinensis humanitas, Cui quidem opuscula duo, XIII nempe, ac XVIII debemus, quæ in altero desideraban-

mus. Permista enim et confusa in utroque erant omnia. Sed in epistolis, quia in codice Vindocinensi perpancæ erant, Cenomannensem secuti sumus ; ordine etiam intacto, nisi quod epistolas aliquot, quæ extra ordinem, utpote post primam, opinor, collectionem a Goffrido scriptæ, inter alios tractatus et sermones sparse legebantur (quibus et asteriscos in indice, ut tui quoque sint iudicii, præfiximus) suis quasque locis ad cæteras adjecimus : totumque utrarumque corpus levandi fastidii gratia in libros quinque partiti sumus : cum lectoribus plerumque idem quod iter facientibus evenire soleat, quibus, ut Numatianus ait :

*Intervalla viæ fessis præstare videtur,
Qui notat inscriptus millia multa lapis.*

GOFFRIDI VITA.

Goffrido patria fuit in Andegavis : genus clarum in primis ac nobile, quod indicat ejus epistola 2 et alix, in quibus Rainaldum Credonis dominum, et Mauricium ejus filium consanguineos suos vocat. Educatus a Guarnerio archidiacono Andegavensi,

magistroque usus Guillelmo, ad quem libro IV scribit ; prima ætate inter monachos Vindocinensis monasterii, quod Goffridus Martellus comes paucis ante annis in Carnutum finibus fundarat, nomen dedit. Nec multo post, novitius adhuc et juvenis, ac

diaconus tantum, Bernone mortuo, quintus ejusdem A cœnobii abbas renuntiatus est. Tum ab Ivone Carnotensi episcopo inauguratus, Romanamque ad Urbanum II, Guibertine factionis metu latitantem, profectus, immortalis pontificem beneficio devinxit, pecunia unde Lateranum, et turrim Crescentiam redimeret, officium collata. Quo nomine primus omnium pedem Urbano in sede pontificia cum Laterano restituta osculatus est. A quo et presbyter sacratus, Ecclesiam etiam B. Priscæ, unde vi a Guibertinis dejecti fuerant Vindocinenses, cum annexa cardinalis dignitate postliminio recepit. Reversus in Gallias Salunurum ad Ligerim eodem ipso anno, qui fuit Christi 1094, ab Hugone legato ad Fulconis Rechini comitis expiationem accitus est. Tum sequenti mox anno ad celeberrimum apud Arvernos concilium ab Urbano vocatus interfuit, adfuturus etiam Lateranensi Paschalis II, et Romano item Callisti II, a quibus pariter evocabatur, nisi alterum iter brevis temporis, alterum hiemis asperitas exclusisset. Urbano sane, quoad vixit, unici filii instar charus fuit: quem etiam Vindocinæ, ac postea Paschalem undenum dierum spatio hospitem habuit. Callisto autem veteri necessitudine conjunctus, et, quod utriusque mutæ epistolæ ostendunt, intimus fuit. Quo præterea in numero apud Ludovicum VI regem Goffridi nomen fuerit, hoc declarat, quod a rege delectus est inter

arbitros controversiæ, quæ de majoratu et senescalcia Franciæ ab Andegavorum comite movebatur. Monasterium summa cura et vigilantia rexit, ita ut nullum illo tota Galia, quod non uno loco prædicat, ea ætate ordinatius haberetur; et quanquam nonnullis asperior videbatur, ipse tamen se ad indulgentiam natura proniorem fuisse scribit. Proventus vero atque opes externas sic amplificavit, ut monasterium duplo quam acceperat, locupletius copiosiusque reliquerit. Sed multæ illi, ut mos est, dum antiqui illius jura et possessiones tueretur, cum vicinis episcopis, abbatibus et principibus viris subeundæ molestiæ et contentiones fuerunt. Ingenio fuit acri et vivo; quod in sacris præcipue litteris canonicisque exercitatum omnia passim opera cum singulari ejus pietate testantur: libertatem vel unica ad Paschalem de investituris ab eo concessis epistola: fitem ac studium erga sedem apostolicam, cujus speciatim filii sunt abbates Vindocinenses, tum impense, quas pro ea maximas fecit, tum susceptorum itinerum labores: in quibus Alpes pro Ecclesiæ Romanæ utilitate duodecies transcendit, ter etiam ab ejus adversariis captus est. De obitu nihil compertum, ad extrema Honorii II tempora pervenisse, Honorii ipsius ad Goffridum litteræ, anno 1129 scriptæ fidem faciunt.

TESTIMONIA

Veterum aliquot ejusdem ætatis scriptorum, et neoterici unius de Goffrido abbate Vindocinensi.

I.

Hugonis archiepiscopi Lugdunensis, sedis apostolicæ legati, litteræ de Fulconis Rechini comitis absolutione, cui Goffridus interfuit.

Hugo Lugdunensis archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus, dilectissimis in Christo fratribus archiepiscopis, episcopis, abbatibus, et omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus, salutem. Communi orthodoxorum omnium notitiæ tradere dignum judicavimus, qualiter ex præcepto domini nostri papæ Urbani pro causa Fulconis Andegavensium comitis usque ad fines Andegavorum veniendi obedientiam suscepimus, ut eum a vinculo anathematis quo diutino tempore innodatus erat pro captione fratris sui Goffridi, quem in bello publico ceperat, absolveremus: cum tamen ipse comes rationem reddere, aut satisfacere, aut iudicium subire non subterfugeret: imo semper paratus esset: et ut virorum probabilium clericorum et laicorum relatione cognovimus, præfatus frater ejus, tempore quo captus fuit, a Stephano cardinale Romanæ sedis legato pro multimoda injuria, quam inferebat Turonensi Ecclesiæ, et abbati S. Martini Majoris Monasterii, excommunicatus erat, et Fulconi huic principatus Andegavensis comitatus ab ipso legato ex parte sancti Petri donatus erat, quem quidem et ab avunculo suo Goffrido concessum fuisse, virorum probabilium de nobilibus suis veraci cognovimus relatione. Nos

C igitur hac suscepta legatione, ut vigor apostolicæ obedientiæ majori a nobis tractaretur auctoritate, venerabilem fratrem nostrum Bituricensem archiepiscopum executionis hujus adhibuimus socium: et sic simul positi fratrem comitis, quem captum audiebamus, consulto adivimus, quem ita desipientem, invenimus, ut ferebatur ab omnibus; ut prorsus inutile et vanum videretur regendæ et patriæ committere principatum, qui sibi et omnibus stultitia sua factus fuisset inutilis: usque adeo, ut nec per manus nostras a captione vellet eripi. Venimus itaque ad cœnobium S. Florentii, et in die natiuitatis S. Joannis Baptistæ, virorum religiosorum episcoporum et abbatum, qui invitati advenerant, Fulconem comitem paratum satisfacere aut rationem reddere, unanimi omnium voto et laude absolvimus: acceptis ab eo securitatibus, ut si frater ejus meliorem sensum reciperet, ex præcepto domini nostri papæ, vel nostro, aut concordiam faceret cum eo, ad iudicium subire paratus esset: nec uxorem duceret, de quarum numerositate culpabatur, absque nostro consilio, cujus rei gestæ seriem vobis pandere judicavimus. Religiosorum autem, qui adfuerunt, nomina hæc sunt: Aldebertus venerabilis Bituricensium archiepiscopus. Oувелдus Cenomanensis episcopus. Guillelmus abbas S. Florentii. Bernardus abbas Majoris Monasterii. Bernardus abbas SS. Sergii et Bacchi. Girardus abbas S. Albini. Nualus abbas S. Nicolai. Baldricus abbas Bur-